

Szwarc, Andrzej

"Polska - Francja. Dziesięć wieków związków politycznych, kulturalnych i gospodarczych", red. Andrzej Tomczak, Warszawa 1983 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/4, 822-823

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

przebywający wówczas w Szwajcarii polscy emigranci prowadzili ożywioną działalność polityczno-propagandową o ponadlokalnym znaczeniu. Postulatów badawczych, jakie nasuwają się w trakcie lektury książki Jana Lewandowskiego można by dodać jeszcze znacznie więcej. Autor zresztą starał się przede wszystkim zebrać i usystematyzować rozproszone informacje i jego pracę można określić bardziej jako książkę o charakterze popularno-naukowym aniżeli jako książkę w pełnym tego słowa znaczeniu naukową.

Nowych ustaleń faktograficznych i oryginalnych ujęć interpretacyjnych w opracowaniu nie spotykamy. Nie zmienia to w niczym faktu, iż sam zamiysł wydania książki o tej tematyce był z uwagi na marginalne traktowanie przez rodzimych i obcych badaczy problematyki stosunków polsko-szwajcarskich bardzo celowy.

Omawiana praca ma układ chronologiczno-rzeczowy, co zresztą narzucał sam temat, i dzieli się na dziewięć rozdziałów. Najciekawsze są, naszym zdaniem, części piąta i szósta, zatytułowane „Politycy, studenci i uczeni” oraz „W przededniu niepodległości”, na podstawie których można wyrobić sobie ogólny pogląd o, rozmiarze i charakterze polskiej emigracji w Szwajcarii w latach 1870—1918. Najślabszy jest chyba ostatni rozdział, w którym autor podejmuje próby charakterystyki szwajcarskiej Polonii po II wojnie światowej.

M. A.

Polska—Francja. Dziesięć wieków związków politycznych, kulturalnych i gospodarczych, red. Andrzej Tomczak, Książka i Wiedza, Warszawa 1983, s. 630.

Historycy z ośrodka toruńskiego — Andrzej Tomczak, Karol Górski, Jacek Staszewski, Jerzy Wojtowicz, Sławomir Kalembka, Jerzy Daniłowicz i Karol Grünberg — przedstawili skomponowany w układzie chronologicznym zarys stosunków polsko-francuskich od wczesnego średniowiecza aż po rok 1980. Do końca 1944 r. ma on formę wykładu, wzbogaconego o informacje na temat wewnętrznych spraw francuskich. Okres po II wojnie światowej przedstawiono w formie kroniki wydarzeń.

Związki między obydwojma narodami nie zawsze były jednakowo intensywne, stąd też jest rzeczą zrozumiałą, że poszczególnym okresom ich rozwoju przydzielono niejednakową liczbę stron. Proporcje są jednak dyskusyjne. I tak średniowiecze i renesans opracowano na zaledwie 50 stronach, okres od połowy XVII do końca XVIII w. zajmuje 85 stron zaś lata 1806—1871 — 116 stron. Wyraźny nacisk położono zatem na czasy najnowsze.

Autorzy oparli się głównie na literaturze przedmiotu, którą przedstawiono w rozumowanej, selektywnej bibliografii zamieszczonej przy końcu książki. Skądinąd jednak wielu z nich spożytkowało także wyniki własnych badań. Mimo popularnego charakteru tomu w wielu miejscach przydałyby się odnośniki, zaś umiejętnie dobrane cytaty ze źródeł (o które przy tym temacie nietrudno urozmaiciłyby lekturę. W obecnej postaci niektóre fragmenty (szczególnie ostatnie rozdziały) mają bowiem charakter zestawu starannie na ogół wyselekcjonowanych informacji. Stało się tak zapewne ze względu na ograniczenie objętości.

Na kilkuset stronach średniego formatu nie sposób było rozwinąć wszystkich wątków tematu. Można by zatem wskazać kilka pominięć. I tak nie wspomniano o turystycznych, wyjazdach Polaków do Francji, datujących się jeszcze od XVIII w. a coraz częstszych od drugiej połowy następnego stulecia. A przecież kontakty nieformalne stanowią ważny, choć wciąż jeszcze niedoceniany fragment stosunków między narodami. Sygnalizując fascynację Francją szeregu polskich twórców prze-

tomu XIX i XX w. można było wspomnieć o paryskich doświadczeniach Asnyka, Wyspiańskiego czy Weyssenhofa. Na s. 306 spotykamy niezbyt zręczne sformułowanie, iż „Do Paryża przyjeżdżał dosyć często Bolesław Limanowski”. Należało raczej napisać, że senior polskiego socjalizmu całymi latami mieszkał tam i pracował. Podobnych potknięć znalazłoby się więcej.

Książkę wyposażono w obszernie francuskie streszczenie oraz indeksy: osobowy i geograficzny. Nie trzeba przekonywać, że poruszona w niej problematyka ma kluczowe znaczenie dla dziejów Polski w XVIII—XX w. Wydaje się zatem, iż warto by podjąć próbę napisania na podstawie niniejszego tomu pracy o znacznie większej objętości i wydania jej w bardziej efektownej szacie graficznej.

A. S.

Zapiski opracowali: Marek Andrzejewski (M. A.), Andrzej Biernat (A. B.), Rafał Karpiński (R. K.), Tomasz Kizwalter (T. K.), Włodzimierz Lengauer (W. L.), Stanisław Russocki (S. R.), Kazimierz Stembrowicz (K. S.), Andrzej Szwarz (A. S.), Andrzej Wyrobisz (A. W.).